

אינטרסים קבועים או בני-חלוף

Shlomo Shafir, *Ambiguous Relations: The American Jewish Community and Germany since 1945*, Wayne State University Press, 1999.

לורנס ויינבאום

"אין לנו בעל־ברית נצחיים ואין לנו אייבים מתמידים, האינטרסים שלנו הם נצחיים ומתמידים."

לורד פלטרסטון

בדצמבר 1998 פירסם העיתון "ניו יורק טיימס" מאמר על רגשותיהם של יהודים אמריקניים כלפי גרמניה, ובו נבדקה השאלה אם רבים מהם עדיין נמנעים מרכישת מוצרים גרמניים. המסקנה המפתיעה היתה לא, והכתב העיר כי "כעבור חמישים שנה זו חדלה להיות סוגיה רגישה. האם צריכים יהודים ובני עדות אחרות שנרדפו על־ידי הנאצים להימנע מרכישת מוצרים של חברות גרמניות כפולקסוואגן או סימנס?" מרבית יהודי אמריקה, למעט אוכלוסייה מידלדלת והולכת של ניצולי שואה ותיקים, שבגרו באמריקה לפני מלחמת העולם השנייה או במהלכה, אינם מוטרדים כלל מעשיית עסקים עם גרמניה. דוד הריס, מנכ"ל הוועד היהודי-אמריקני, ציין, כי "רק לעתים רחוקות ראיתי יהודי אמריקני צעיר נרתע מרכישת ב.מ.וו."¹

תפנית דרמטית זו התחוללה בתקופה

קצרה מאוד, וזהו אחד מסיפורי הריאלפוליטיק הגדולים ביותר. כאשר לוקחים בחשבון כי במשך 500 שנה, במצוות חרם ובלעדיה, יהודים ספרדיים לתפוצותיהם לא הציבו רגלם בארץ מוצאם, זה בולט במיוחד.²

התפתחות מעניינת זו ביחסים בין יהודי אמריקה לגרמניה היא מוקד ספרו החדש של ד"ר שלמה שפיר "יחסים דו-משמעיים". שפיר, עורך כתב־העת של הקונגרס היהודי העולמי "גשר", יליד גרמניה וניצול שואה מגטו קובנה וממחנה הריכוז דכארקאופרינג, מטפל בנושא, שלו הקדיש כעשר שנות מחקר, באובייקטיביות מדוקדקת ובניתוח מפוכח. שפיר שאב חומר רב מגנזכים בגרמניה, ישראל, ארצות־הברית ומקומות אחרים, ובמיוחד מסמכים מן הגנזך הפוליטי של משרד החוץ הגרמני בבון ומגנזך גרמניה המערבית בקובלנץ; הארכיון הציוני וגנזך מדינת ישראל; ארכיונים של מוסדות יהודיים מרכזיים בארצות־הברית. הוא גם ערך ראיונות רבים עם בני־שיח גרמנים ויהודים.

הספר הוא מחקר חלוצי בתחומים שעדיין נותרו עלומים במידה רבה. מחקרים אחרים התמקדו בעיקר בקשרים בין גרמניה לישראל (למשל, ספרה הידוע של אינגה דויטשקורן, "ישראל והגרמנים", וספרו השנוי במחלוקת של מיכאל וולפסון, "אשמה ניצחית", שעל דעותיו חולק שפיר בהנמקות מפורטות). בספרים אלה מוענק בדרך־כלל ליהדות אמריקה מעמד שולי.

שפיר מקפיד לציין כי בשביל יהדות אמריקה, שהעסיקה את עצמה בישראל ובמצוקתה של יהדות ברית־המועצות, השאלה הגרמנית לא היתה נושא מרכזי. עם זאת, כמובן, גרמניה לא נעדרה כליל מתודעתם של היהודים, כפי ששפיר מסביר בפתח ספרו:

חמישים שנה לאחר תום מלחמת העולם השנייה והשמדתם של מרבית יהודי אירופה, יהודים אמריקניים עדיין מבדילים את עצמם מאמריקנים אחרים בגישתם הדר־משמעית, השלילית בעיקרה, כלפי גרמניה ואזרחיה.

אולם שפיר גם מטעים כי "גישה הספקנית של קהילת יהודי אמריקה כלפי גרמניה, המבוססת על זיכרונות ועל שיקולים מוסריים, נכנעה לא פעם לצרכיה הפוליטיים והכלכליים המעשיים של ישראל, כמדינה ריבונית בסביבה עוינת". במילים אחרות, הטוענים שיהדות אמריקה ומוסדותיה היציגים נהגו בחיפזון מה בכל הנוגע בהתקרבות לגרמניה חייבים לזכור, כי יהודי אמריקה לא יכלו לנהוג כקתוליים מן האפיפיור. המסקנה האירונית והבלתי־נמנעת של ספר מעניין זה היא, שלא זו בלבד שישראל קבעה את נימת הדברים אלא גם את קצב "ההתפייסות" עם גרמניה – ככל שניתן להשתמש במונח זה.

עם זאת, במקרים אחדים, כאשר יהודי אמריקה לא היו כבולים על־ידי שיקולים הקשורים ביחסיהם עם גרמניה, הם נקטו בגישה נועזת יותר (ויש אומרים, אגרסיבית יותר) מזו של ממשלת ישראל, בעיקר ביחס להעמדתם לדין של רוצחי יהודים והכללתם של נאצים בממשלת גרמניה ולהתעוררותה החדשה של האנטישמיות. "למן שנות ה-50", טוען שפיר, "השפעתה של ישראל על היחס המורכב בין יהדות אמריקה לגרמניה היתה בעיקר השפעה ממתנת".

שפיר פותח את סקירתו בתקופה הקודמת לסיומה של המלחמה ובשנים הראשונות שלאחריה. כאשר גילתה יהדות אמריקה את גודל הזוועה ותפסה את חוסר האונים, הזעם היה מוחשי. באותה העת הכין הנרי מורגנטאו הבן, שר האוצר בממשלתו של רוזבלט ונצר למשפחה יהודית־גרמנית אמידה, תכנית להפיכתה של גרמניה למדינה משוללת תעשייה כבדה ומשוללת יכולת לצאת למלחמה על שכנותיה ועל ארצות־הברית.

למרות תחושת התיעוב כלפי גרמניה והגרמנים, הצורך להרתיע את ברית־המועצות מיתן את התשוקה המקורית להעניש את גרמניה. יהודי אמריקה, חרף האגדות על מידת השפעתם בושינגטון, לא היו מסוגלים לשנות מציאות זו. עד מהרה הגיעה וושינגטון למסקנה, כי רק גרמניה חזקה ומשגשגת, מעוגנת היטב במחנה המערב, עשויה לבלום את הקומוניזם באירופה.

בכל הנוגע לעיצוב מדיניותה של ארצות־הברית, היהודים לא היו מנהיגים, כי אם נגרים. שפיר מסביר:

הקהילה נאלצה להסתגל למערכת הפוליטית החדשה שהחליפה את

² כפי שעשה מנהל המשרד היהודי בברלין, אויגן דובוב, בשיחה עם "The Jewish Chronicle".

¹ Barry Meier, *New Mergers May Conjure the Ghosts of Nazi Past* *New York Times*, 13.12.1998.

הברית האנטי-נאצית הגדולה, והמערכת כללה גוש מערבי גדול, שגרמניה היא בו עמוד-תיכון, אף כי ההסתגלות היתה קשה ליהודים רבים.

כתוצאה מכך, לרעיונותיו של מורגנטאו יצא שם רע – "נקמנות יהודית" קרא להם הנרי סטימסון, שר המלחמה. אחרים, לרבות אלברט איינשטיין, ויליאם שירר והפרקליט לואיס נייזר, שציידו בקו נוקשה כלפי גרמניה, מצאו את עצמם במיעוט לא אהוד. שפיר מציין:

איינשטיין דבק בעמדתו הדוחה כל דבר גרמני. לא היה לו עניין במגע עם גרמנים, והוא גינה את מדינות המערב על מאמציהן לשקם את גרמניה ולחזקה.

בכך היה איינשטיין, כנראה, קשוב לרגשותיהם של יהודים מן השורה. מכל מקום, היו חוגים יהודיים מסוימים שהתנגדו להתנגדות נמרצת לתכניותיו של מורגנטאו, ובראשם פליקס פרנקפורטר וגיימס ורבורג, ולאחר מכן גם ברנרד ברוך, שתמך בהן תחילה.

עיקר גדול במדיניות האמריקנית היה העברה מהירה של סמכויות בגרמניה הכבושה לידי השלטונות המקומיים. אף כי שלטונות הכיבוש האמריקניים היו מוטרידים מן האנטישמיות הגואה בחברה הגרמנית, קצרה דעתם מלהשיג את הטראומות של היהודים. ב-1947 ציין הגנרל האמריקני ל' קלין, כי "השנאה שרוחשים היהודים לגרמנים קשה מן האנטישמיות בקרב הגרמנים". הגנרל הציע למנהיגי היהודים "לשכוח את אירועי העבר". גנרל פאטון אף הרחיק לכת וכינה את העקורים היהודים "נחותים מחיות". הוא אף ניסה לחזות את העתיד ואמר: "אם הגרמנים יתרוממו אי-פעם משפל המדרגה יתחולל הפוגרום הגדול ביותר שידעו היהודים מאז ומעולם". אולם מדיניותה של ארצות-הברית בגרמניה עוצבה בעיקר על-פי צורכי העימות המתפתח עם ברית-המועצות, ולא לפי האהדות והשנאות של קצינים וחילים אמריקניים, שהושפעו במידה לא מעטה מהתרופפות התקנות שאסרו על התיידדות עם גרמנים, ובעיקר עם גרמניות.

בהסתמכות הגדלה והולכת על גרמניה המערבית, כמצודה קדמית בסכסוך עם הקומוניזם, וושינגטון פעלה לחיזוק

גרמניה וצבאה. לפיכך אין זה מפתיע שממטרותיו של הממשל הצבאי האמריקני בגרמניה הכבושה, ארבעת ה"יד" הידועים – דנאציפיקציה, דמוקרטיזציה, דמיליטריזציה, דקרטליזציה – ננטשו שלושה "ד" ונותרה הדמוקרטיזציה לבדה, והיהודים היו חסרי-אונים לשנות את מהלך העניינים.

למעשה, תכנית הדנאציפיקציה היתה מעיקרי מצעו של כל ארגון יהודי באמריקה. עד מהרה התברר כי זהו לעג לכל העמדת פנים של דין וצדק, ששפיר קורא לה "תהליך טיוח ושיקום". שפיר מצביע על כך שבקרב 3.4 מיליון נאצים שנחקרו ונאלצו למלא שאלונים באזור חנינה בטרם משפט, ומקרב הנשפטים קיבלו חנינה 30 אחוזים. בסופו של דבר, פחות מ-150 אלף גרמנים הוכרזו כמי שאינם כשירים לקבל משרה ציבורית. ב-1949 העבירו האמריקנים לגרמנים את האחריות להליכי הדנאציפיקציה (!) וב-1951 פסקה אף העמדת פנים זו. ב-1948 כבר היו יותר מ-40 אחוזים של עובדי הציבור הגרמניים בבווריה ובאזור הכיבוש האמריקני בבאדן-וירטמברג חברים לשעבר במפלגה הנאצית. בשנות החמישים היו כ-10 אחוזים לפחות מכוח האדם של המשטרה הפדרלית אנשים שהיו מעורבים באופן ישיר ברצח יהודים. מלחמת קוריאה החישה את תהליך קבלתה של גרמניה לגוש המערב וב-1955 הפכה גרמניה לחברה מלאה בנאט"ו.

★

שפיר מוכיח כי בשנים ההן, בדומה להיום, יהדות אמריקה לא היתה מקשה אחת, והיא מעודה לא גיבשה מדיניות אחידה ביחס לגרמניה. אמנם מרבית הארגונים תמכו בהעמדתם לדין של פושעי מלחמה נאציים ובפיצויים לקורבנות, אולם הם לא הצליחו להגיע לידי הסכמה בנושא אחר כלשהו. דיפלומטים גרמניים ניצלו היטב סדקים אלה, שכן הבינו את התחרות העזה בין ארגונים יהודיים שונים והשכילו לנצל את יהירותם של מנהיגים. כל קבוצה יהודית חתרה להכרה ולהשפעה בקרב יהודים ולא-יהודים, והמדיניות כלפי גרמניה היתה אחת החזיתות שבהן התנהלה מאבק זה. בעיקר נכונים הדברים באשר לתחרות בין הוועד היהודי האמריקני, הקונגרס היהודי האמריקני והליגה

למניעת השמצה של "בני ברית". משרד החוץ הגרמני עקב באמצעות נציגיו אחרי יריבויות אלו וטיפח אותן. באחד התזכירים המוקדמים קרא אחד המשקיפים הדיפלומטיים הגרמניים לליגה למניעת השמצה "גסטפו" – ואפשר שזו המחמאה המפליגה ביותר שהליגה זכתה לה מעולם. בתפנית אירונית למדי, הליגה למניעת השמצה היתה הראשונה בארגונים האמריקניים להיות מוזמנת רשמית לביקור בגרמניה. הגרמנים אף השכילו לשכור שירותים של משרד ליחסי ציבור במנהטן, משרד יהודי, כמובן, כדי לקדם את ענייניהם. הגרמנים אף טיפחו קשר עם הגנרל היהודי יוליוס קליין, איש המשמר הלאומי, שהיה, במקרה או שלא במקרה, ידידו של רוברט טאפט, כדי שיציג את הגרמנים באור אוהד ויקהה את התנגדות היהודים לגרמנים ולמדינתם. במסע הסברה מתוזמר וממומן היטב, שנמשך עשרות בשנים, ובהזמנת משלחות לגרמניה, הצליחה בון להקות במידה לא מעטה את שנאתם של מנהיגי יהדות אמריקה. כמובן שיהודים מן השורה היו איטיים יותר בשינוי גישתם. נדרשו עשרות בשנים עד אשר החליף המרצדס את הקאדילק במוסכיהן של משפחות יהודיות עשירות.

האמת היא שארגונים יהודיים באמריקה היו נוחים (האם מותר לומר "פגיעים"?!) להיעתר למסע הסברה מעין זה. ברבות הימים, כאשר הארגונים נוכחו לדעת שאין הם מסוגלים לשנות את מגמת הנורמליזציה ביחסים בין גרמניה לארצות-הברית, ובחששם מפני דחיקתם אל השוליים, הם ריכזו את גישתם כלפי "גרמניה החדשה", אף כי שמרו על יחס של "כבדהו וחשדהו". מחקרו של שפיר מצביע בהירות על הקצב המהיר שבה התמסדה המעשיות הפוליטית. עם זאת, שפיר מבחין בין קבוצות יהודיות שדבקו בגישה מענישה והתמקדו בנושאים יהודיים למי ששאפו לסייע להתפתחותה של גרמניה דמוקרטית. ה"ליברליים" יוצגו על-ידי הוועד היהודי האמריקני, ובמקצת על-ידי הליגה למניעת השמצה ובני ברית. עם הדבקים בענישה נמנו הקונגרס היהודי האמריקני והקונגרס היהודי העולמי.

לאור תפקידו של נחום גולדמן כגורם העיקרי בהנעת המשא-ומתן לפיצויים – צעד הכרחי ל"נורמליזציה" עם גרמניה – מוזר למדי לקרוא את תמליל ההחלטה הבוטה שפירסם הקונגרס היהודי העולמי

ב-1948, שלפיו לא יציג עוד יהודי לעולם את רגלו על "אדמתה ספוגת הדמים של גרמניה".

יש לציין, כי גישתם של יהודים רפורמים ואף קונסרבטיבים היתה שונה בתכלית, ולעתים אף מפויסת יותר מגישתם של אורתודוקסים, ושפיר מסביר:

אף לאחר חשיפת מחנה המוות מיידאנק על-ידי כוחות הצבא האדום שחלפו על-פני לובלין ב-1944, העיר כותב מאמר המערכת של הירחון הרפורמי **יהדות ליברלי**, כי "אין ברגשותינו, יהיו מורכבים ככל שיהיו, תשוקה בוערת, לזהות, לנקמה".

אפשר להניח, כי קומץ ניצולי מיידאנק היה מבקש להסתייג מן הביטוי "רגשותינו". אך אפילו בקרב היהודים הרפורמים לא היתה אחדות דעים באשר ליחס אל המדיניות האמריקנית בגרמניה. המנהיג הציוני הדגול של יהודי ארצות-הברית, אבא הלל סילבר, מגדולי הרבנים הרפורמים בדורו, התנגד נחרצות למאמצי ארצות-הברית להפוך את גרמניה לבעלת-ברית אנטי-קומוניסטית, וגם הסתייג מפיוס מהיר בין יהודי ארה"ב לגרמנים.

מרבית יהודי אמריקה, בעיקר רפורמים וקונסרבטיבים, לא חוו על בשרם את אימי השואה, אף כי איבדו רבים מיקיריהם. הם, ובעיקר מנהיגיהם, היו מרוחקים ממוקד הטרגדיה. אין זה מפתיע שההתנגדות המרה ביותר לכל הידברות עם גרמניה רווחה בקרב ניצולי שואה שהשתקעו באמריקה ואף בקרב הקהילה האורתודוקסית הוותיקה. יהודי אמריקה האורתודוקסים, רובם ככולם, היו מי שזה מקרוב באו ממזרח אירופה, וזיקתם לאירופה היתה, מטבעה, קרובה יותר. בלבם של יהודים אלה לא נותר מקום רב לפיוס עם גרמניה או להרהור רציני בהטלת חרם על "עמלק הגרמני", לפחות בחוגי אגודת ישראל. הרב יצחק לוי, בוועידת היסוד שדנה בתביעות החומריות מגרמניה, טען כי "בדור זה לא תיתכן מחילה, ואף לא באלף השנים הבאות. יש לאלץ את גרמניה להשיב את הגזילה, אך אל להם לפיצויים להעניק לה ולו קורטוב של טיהור שם". ברבות הימים הוכח, כי אלף השנים של הרב לוי היו פחותות אף משנות האלף של הרייך ההיטלראי.

גדולי הסופרים והעיתונאים היידיים באמריקה, לרבות החילוניים שבהם,

כיצחק באשוויס-זינגר, שללו בתוקף קשרים עם הגרמנים, שלא זו בלבד שהשמידו את משפחותיהם אלא גם הכריתו את לשון יצירתם. אך ליהודים אלה כמעט שלא נודעה השפעה, לא על הקהילה היהודית ובוודאי שלא על וושינגטון.

היו אלה שיקולים כספיים שגרעו מן ההתנגדות לשיקומה של גרמניה, ואף לחימושה. כפי ששפיר מטעים, היתה זיקה מהותית בין ההיערכות להחזרת רכוש ותשלום פיצויים, אישיים וכלליים, להתאוששותה הכלכלית המהירה של גרמניה. רק כלכלה מתוגברת על-ידי נס כלכלי היתה מסוגלת להעניק שילומים למדינת ישראל וליהודים. כאשר הכסף החל לזרום, מדינת ישראל ויהודי העולם נאלצו להעדיף **ריאלפוליטיק** על-פני **מוסר** – כאשר הוסכם, למשל, לא לעורר תשומת לב מרובה לכהונתו של הנס גלובקה, משתף פעולה לשעבר עם הנאצים, כמזכיר המדינה בלשכתו של אדנאואר.

אפילו תערוכת תעשייה גרמנית במרכז רוקפלר בניו-יורק ב-1949 נתקלה בהתנגדות קלושה של הארגונים היהודיים. הממסד היהודי פירסם הצהרה פושרת שציידה בשיקומה של כלכלת גרמניה. בה בעת תבע לאסור על נאצים לשעבר לקחת חלק בשיקום, כביכול היה הדבר אפשרי. שפיר מציין, כי "חרף הבדלי השקפות בקהילה, יבואנים יהודים באמריקה ייצגו חברות גרמניות והיה להם עניין לנצל את ההזדמנות להרחיב את קשריהם המסחריים". שפיר אף מספר את סיפורו של נציג מנציגי הממשלה במינכן, שהשתתף בוועידה של ניצולי שואה באזור הכיבוש האמריקני בבאד רייכנהאל. המאורע היחיד שנעם לגרמני היתה ההחלטה שהתקבלה בוועידה: "הבה ונצא מגרמניה!" חרף זאת, איש הממשל הגרמני לא שכח להטעים את חשיבותם של יהודי אמריקה בחידוש היחסים הכלכליים עם ארצות-הברית.

העסקים סללו את הדרך אף לקשרי תרבות. ביקורו באמריקה של המנצח הרברט פון קאריאן ב-1955, שהיה חבר המפלגה הנאצית למן שנות ה-30 המוקדמות, עם התזמורת הפילהרמונית של ברלין, עורר תגובה פושרת בלבד בקרב יהודי אמריקה, והביקור הכשיר את הקרקע לקשרים תרבותיים נרחבים יותר. הופעתו של הפסנתרן דוד בראיילן ב-1961, תחת שרביט הניצוח של פון

קאריאן ועם התזמורת שרבים מגנניה נאצים לשעבר, עוררה ביקורת רק בעיתונות היהודית. למרות ההסתיוגויות בקרב יהודים מן השורה, לא חלף זמן רב ומנהיגים יהודים אמריקניים ביקרו בגרמניה דרך שגרה, וגרמנים, קשישים כצעירים, התקבלו במשרדים יהודיים. ממשלת גרמניה חיזרה אחרי הארגונים היהודיים-האמריקניים, וכאשר ביקשה לפנות אל יהדות העולם עשתה זאת באמצעות הארגונים שבניו-יורק.

יהודי "גרמניה החדשה" התרעמו על בכורתה של יהדות אמריקה בייצוג יהדות העולם. בחורף 1959-1960, כאשר פרץ בגרמניה גל עכור של ציור צלבי-קרוס על בתי יהודים, תבעו המועצה המרכזית של יהודי גרמניה ומכי"ל הנדריק גיאורג ואן דאם מעמד כמייצגים בלעדיים של אינטרסים יהודיים בדיונים עם ממשלת גרמניה. ואן דאם תקף את "תאוות הפירסום של הארגונים היהודיים באמריקה" וטען, כי הסיבה "לביקורת על גרמניה היא לא האנטישמיות הגרמנית, כי אם האנטי-גרמניות". הן הגרמנים והן הקבוצות היהודיות האמריקניות לא קיבלו את עקרון הבדלנות של יהודי גרמניה. ממילא, מרבית חברי הקהילות היהודיות בפרנקפורט או בברלין היו ניצולי שואה ממזרח אירופה שהשתקעו בגרמניה לאחר המלחמה. שפיר גם מסב את תשומת לבנו לכך, שאמריקנים כגון ג'י מקלוי, הנציב העליון בברלין מ-1945, למשל, שאפו להשתקמותה של הקהילה היהודית בגרמניה.

חובה לציין כי בעיני רבים נגרע הרבה ממעמדה המוסרי של ישראל בעטיים של השילומים, שלא לדבר על צמצום מרחב התימרון הפוליטי ביחסים עם גרמניה. ישראל נקלעה לפתע לתפקיד של סניגור ומגן לגרמניה, אף בשעה שגרמניה סירבה לכוון יחסים דיפלומטיים אתה. אינני מתכוון לרמוז שקבלת השילומים היתה שגיאה, וכל רצוני לומר שמאמצי של ישראל לשפר את יחסיה עם גרמניה העניקו ליהודי אמריקה חופש פעולה רב יותר, מכיוון שלא היו תלויים ב"נדיבות" הגרמנית. שפיר מוכיח חזר והוכח, כי כל אימת

שנצפתה תפנית ביחס אל העולם היהודי, זו נבעה מריאלפוליטיק גרמני, ולא מכפרה אמיתית על חטאי העם הגרמני. "האינטרס המשותף של ארצות-הברית וגרמניה המערבית בריבונוּתה המתחדשת", מסביר שפיר, "החיש את התקבלותה של בון בציבור האמריקני והמערבי". חשוב לציין כי הברית עם ישראל:

לא היתה תוצאה של לחץ ממשלתי אמריקני, אך החלטתו המוסרית של אדנאואר היתה קשורה במעשיות פוליטיות. בהקשר זה, אדנאואר לקח בחשבון – ולעתים אף הגזים בכך – את השפעתה של יהדות אמריקה.

זו אכן תופעה מעניינת בת-ימינו שמדינות גדולות כקטנות אימצו לעצמן את האמונה בכוחה האגדי של יהדות אמריקה היכולה להשפיע בווינגטון בהכרעות חשובות. "הקהילה היהודית באמריקה, מצדה, ידעה לנצל את זה בקידום אינטרסים יהודיים ואמריקניים בה בעת שסייעו, אולי באופן בלתי ישיר, להתפתחותה של גרמניה טובה יותר", טוען שפיר.

שוכחים לעתים כי הגרמנים, רובם ככולם, התנגדו לתשלום פיצויים לישראל וההסכם עם ישראל אושר רק לאחר שתמכה בו המפלגה הסוציאל-דמוקרטית שבאופוזיציה. כמו כן מעניין להיווכח, כפי שכותב שפיר, כי "אנשים בעלי עבר אנטי-נאצי [כאוטו לנץ, מזכיר המדינה בלשכת הקנצלר, לפני גלובקה] הסתייגו לעתים ממילוי תביעות ישראל והיהודים יותר ממי שהיו חברים במפלגה הנאצית או מאנשים שתמכו בה". הסיבות לכך מובנות מאליהן. אדנאואר ויורשיו היו צריכים להתחשב גם במתנגדים לקשרים

עם ישראל, בשל החשש לקשיים בקשרים עם מדינות ערב. עם המתנגדים נמנה גם קרל קרסטנס, מי שנבחר כנשיאה החמישי של הרפובליקה הפדרלית. שפיר גם מציין, כי אדנאואר לא היה אדיש ליתרונות הכלכליים שעתידיים לצמוח לגרמניה משיפור היחסים עם העם היהודי. תחושה זו היתה מונחת ביסוד השילומים, ולא דווקא חרטה על חורבן יהדות אירופה וגזילתה.

שפיר מקדיש תשומת לב מדוקדקת להשתנות מעמדה של השואה בתודעתם של הגרמנים ושל יהודי אמריקה. למרות הזמן שחלף, ובניגוד לתחזיותיהם של משקיפים אחדים, השואה תופסת כיום מקום נכבד יותר בתודעתם של יהודים וגרמנים. שפיר מצביע על כך שבשנים הראשונות לאחר המלחמה, ואף זמן רב לאחר מכן, החברה הגרמנית בעיקרה התעלמה מן השואה, חורבן יהודי אירופה כמעט שלא הוזכר וכמעט שלא ניכר גוש חרטה:

בעצרות ציבוריות כמעט שלא אוזכרו פשעי הנאצים, וזולת הפילוסוף ההיידלברגי קרל יאספרס [...] איש לא קרא לעם הגרמני לעשות חשבון נפש ולכפר על השמדתם ההמונית של היהודים.

באשר מדיניות החוץ הגרמנית נכשלה בכוונתה להחליש את זכר השואה, בתודעתם של גרמנים ויהודים באמריקה, יהדות אמריקה הצליחה (חרף חוסר המעש של ישראל). עם זאת, מבקרים אחדים, ובהם גרמנים ואפילו אינטלקטואלים יהודים-אמריקנים, יצאו נגד הפוליטיזציה של השואה. דוברים אלה חששו כי הזכרתה התכופה של השואה

עלולה ברבות הימים לשבש את היחסים בין שני העמים.

שפיר מגולל יריעה רחבה ומפורטת של כל המאורעות הגדולים והקטנים בהשתלשלות היחסים בין גרמנים ליהודים. הוא דן בפרוטרוט באירועים מכריעים כמשפט אייכמן וכביקורו של רונלד ריגן בבייבורג ב-1985. שפיר מטעים, כי חרף ניצחונו לכאורה של הקנצלר קוהל ב"הפגנת הפיוס" שבביקורו של ריגן בבית הקברות (שבו קבורים גם אנשי ואפן אס.אס., ביקור שהיה ניסיון שקוף ומחפיר לשכנע את הציבור שגם החיילים הגרמניים היו קורבנות), הרי שהביקור הסתיים בכישלון מביש. השערוריה שהתחוללה בעקבות הביקור הסבה את תשומת הלב אל השואה, וניסיונה של גרמניה להציג את העבר באור מטעה לא עלה יפה (אולם קוהל יכול להתנאות בקתדרה שנקראה על שמו ב-1995 באוניברסיטה העברית בירושלים!). חוסר הביטחון הגרמני ניכר בהתעוררות חששותיהם כי ייסוד המוזיאון לזכר השואה בווינגטון עלול להזיק ל"שמה הטוב" של גרמניה. כפי שהסתבר, חששות אלו היו חסרי יסוד. ייסוד המוזיאון לא עורר "נקמנות יהודית", ומכירות ב.מ.ו. ליהודי אמריקה (ברומטר מהיימן!) לא נפגעו.

מן הראוי לצדד בהשקפתו של שפיר, כי בחינת היחסים בין הקהילה היהודית באמריקה לגרמניה "מוכיחה מחדש את מגבלותיהם של לחץ אתני ונימוקים מוסריים לעומת אינטרס לאומי וריאלפוליטיק". לורד פלמרסטון בוודאי מחייך אי-שם במרומים – בניסוחו, חוק הברזל של הדיפלומטיה עמד אף במבחנו של רצח עם ■